
Parken ved Kastelet

Fugle og forvaltning 2016

Rapport til Københavns Kommune
Udarbejdet af Lars Maltha Rasmussen
Antal sider: 17

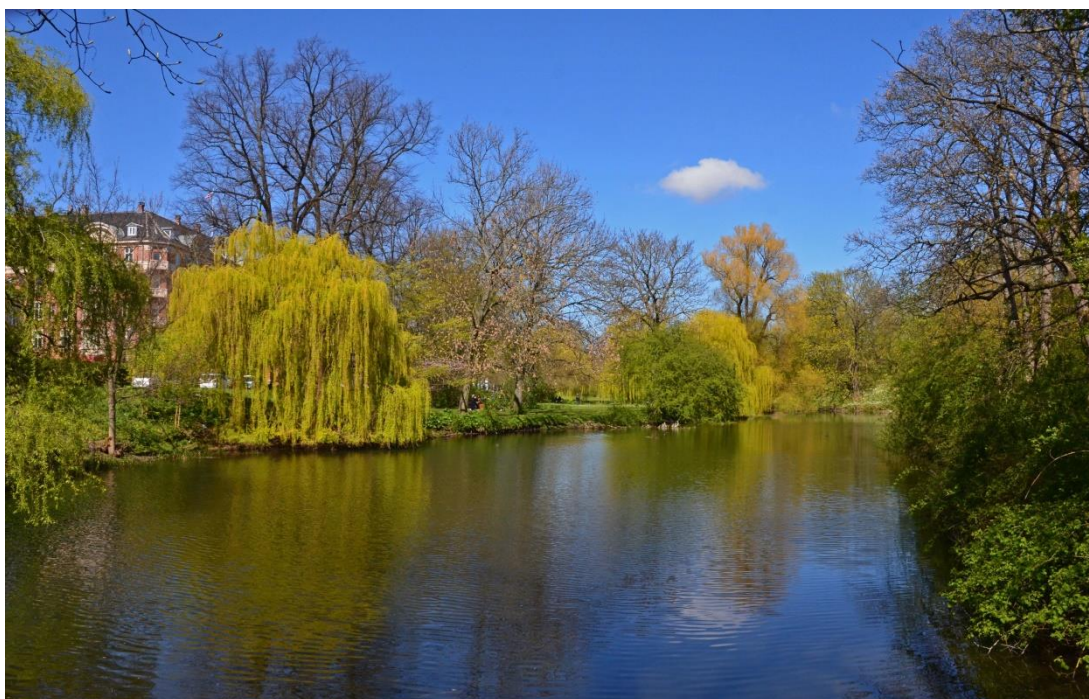
Juli 2016

Datablad

Titel:	Parken ved Kuppet. Fugle og forvaltning 2016.
Bedes citeret:	Rasmussen, L.M. 2016. Parken ved Kuppet. Fugle og forvaltning 2016. Rapport fra Natur360 til Københavns Kommune.
Antal sider:	17
Forfatter:	Lars Maltha Rasmussen, NATUR360
Kvalitetskontrol:	Anders N. Michaelsen, NATUR360
Udgivelsesår:	2016
Rekvirent:	Københavns Kommune. Park og Vejafdelingen.
Layout og fotos:	Lars Maltha Rasmussen

Indhold

Indledning.....	4
Baggrund:	4
Undersøgelsesområdet	4
Undersøgelsens metoder og omfang	5
Undersøgelsesresultater	5
Ynglefugle	5
Ikke ynglende fugle	13
Karakteristik af yngleområderne.....	14
Anbefalinger til fuglevenlig forvaltning	15
Søerne	15
Træbevoksningen	15
Plænerne	16
Litteratur	17

Figur 1. Parken ved Kastellet ud mod Grønningen hvor Fyens Ravelin engang lå.

Indledning

Københavns Kommune har bedt Natur360 lave en registrering af yngle- og levestederne i flere af kommunens parkmiljøer. I denne rapport beskrives hvilke fuglearter der yngler og raster i den vestlige del af Parken ved Kastellet.

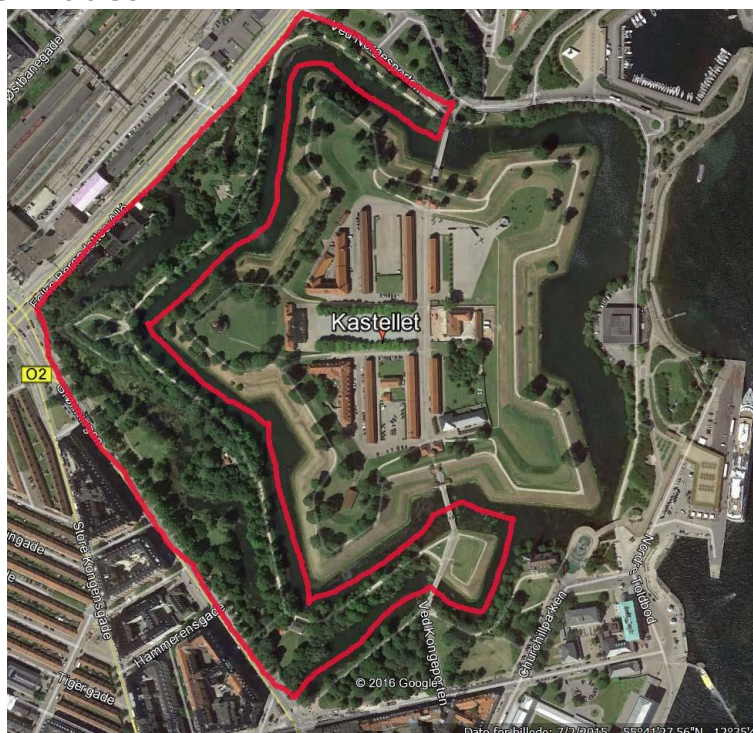
Formålet med overvågningen er at skitsere konkrete naturplejetiltag for de arter der enten er karakteristiske for området eller er sjældne ynglefugle.

Denne rapport kan give input til områdets udviklingsplan.

Baggrund:

Kastellet blev anlagt som forsvarsværk for København af Christian IV i 1628, og er senere om- og udbygget. Den centrale og østlige del af området ejes af Forsvarsministeriet og rummer bl.a. rummer forsvarschefens residens i Kommandantgården og Totalforsvarsregion Sjælland, Forsvarets Efterretningstjeneste. Københavns Kommune forvalter den vestlige del af området som en bypark. Forsvarets arealer blev gennemgribende renoveret i perioden 1989-99. Undersøgelsesområdet omfatter kun den vestligste del (Figur 2).

Undersøgelsesområdet

Figur 2. Undersøgelsesområdet er markeret på dette luftfoto (Kilde: Google Earth). Undersøgelsesområdet omfatter ikke den centrale del af Kastellet.

Undersøgelsens metoder og omfang

Området er gennemgået ved to besøg hhv. d. 26. april kl. 08:00-09:30 og d. 4. maj 2016 kl. 09:00-10:30. Fuglene er indtegnet på et feltkort idet området er gået langsomt igennem til fods.

Antallet af ynglende gråand og troldand er vurderet ud fra antallet af ventehanner eller ungeførende hunner. Grågæssene var allerede ungeførende ved første optælling. Blishøne og Rørhøne er vurderet ud fra antal fugle i kombination med rugende og ungeførende fugle. Spurvefuglene er overvejende registreret ved at notere syngende eller kaldende fugle, dog er antallet af Husskade vurderet ud fra antallet af reder.

Registreringerne er tidsmæssigt begrænsede til kun at omfatte et par besøg i midten af yngletiden. Flere besøg både før og efter, kunne have betydet at man kunne fastslå om f.eks. Nattergalen yngler i området, som det var tilfældet i 2015.

Undersøgelsesresultater

Vandfuglene er tilknyttet kanalerne og bygger deres rede langs bredden. De øvrige arter er tilknyttet træ- og kratbevoksede volde (Tabel 1).

I det følgende gennemgås de enkelte arter og hertil knyttes nogle kommentarer om biotopskrav, yngleforhold og bestandsstørrelse.

Ynglefugle

Der blev ikke registreret lappedykkere i området. Det vurderes at området potentielt kan rumme et par af Toppet Lappedykker i hovedkanalen, men der er ikke velegnede redepladser langs bredden.

Der blev registreret en enlig Canadagås. Det vurderes at den ikke har ynglet i området. Canadagås yngler fåtalligt i Danmark og er ved at etablere sig som byfugl i nogle københavnske parker, efter at være blevet sat ud som jagtfugl i Sverige i 1930.

To par grågæs blev set ungeførende og der har givet været flere succesfulde ynglepar i området, som byder på gode fourageringsmuligheder især i den centrale og østlige del af området, hvor der er udstrakte plæner.

Der er observeret enkelte troldandepar men arten yngler ikke i området. Artens tilstedeværelse i yngletiden indikerer at lokaliteten er en potentiel ynglelokalitet, men ud fra en samlet vurdering af området, herunder fourageringsmulighederne, er lokaliteten nok kun begrænset egnet.

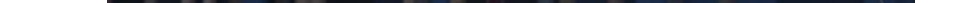
Der blev ved andet besøg set en Stor Flagspætte, men det kræver besøg tidligere på året for at konstatere med sikkerhed om arten yngler i området. Den vurderes dog at kunne have ynglet i området, der har mange større træer.

Der blev registreret enkelte huller i træer men ingen spættehuller, hvilket især skyldes løvspringet. Denne art vil kunne have stor fordel af forekomsten af flere døde træer, ligesom andre hulrugere, der gerne benytter forladte spættehuller, ville have stor fordel af forekomsten af stor flagspætte.

Figur 3. Gamle træer med huller er værdifulde og vigtige for flere af de fuglearter der yngler ved Kastellet og for flagermus.

Tabel 1. Antallet af ynglepar af fugle i undersøgelsesområdet i Parken ved Kastellet ved de to registreringer. De syv vandfuglearter, som yngler i tilknytning til søen, er fremhævet med kursiv.

	26.4	4.5	antal par
<i>Knopsvane</i>	1	0	1
<i>Grågås</i>	5	2	5
<i>Canadagås</i>	1	1	0
<i>Gråand</i>	3	8	8
<i>Troldand</i>	2	0	0
<i>Grønbenet rørhøne</i>	1	3	3
<i>Blishøne</i>	11	6	6
Ringdue	3	4	4
Stor flagspætte	0	1	1
Musvit	3	5	5
Blåmejse	2	3	3
Halemejse	0	1	1
Solsort	1	0	1
Sjagger	1	0	1
Rødhals	1	0	1
Rødstjert	0	2	2
Gærdesmutte	3	0	3
Løvsanger	3	0	3
Gransanger	2	5	4
Munk	1	1	5
Grønsisken	0	1	0
Gråkrage	1	0	1
Husskade	2	4	4
Stær	1	0	0

Figur 6. Huset ligger på Falsters Kontragarde. Til højre i baggrunden Dronningens Bastion. Der er udlagt en lille flydedø i kanalen, der dog ikke har tiltrukket ynglefugle.

Figur 7. En blishøne har ankret sin flydende rede fast til en gren, fra et træ der er væltet ud i kanalen. Det viser at der er begrænsede muligheder for redeanbringelse for vandfuglene, men at sådanne væltede træer er værdifulde.

Figur 8. Blishønen på ovenstående figur præsenterer ungerne i solskinnet.

Grønbenet rørhøne og blishøne er fleksible i deres udnyttelse af området og fouragerer især på plantedele og smådyr i kanalerne og på land. Arterne er ikke kræsne mht. redemuligheder og de udnytter også de få redemuligheder der er især i den tilgroede del af kanalerne.

Det blev ved de to besøg registreret 4 par ringduer. Da registreringen er foregået i starten af artens yngleperiode yngler der sandsynligvis flere par. Ringduerne har i høj grad tilpasset sig bymiljøet og yngler almindeligt selv i små haver. Det er en af de arter der har fordel af en parkagtig biotop, med kortgræssede områder.

Der blev registreret territorier af hhv. 5 musvitter og 3 blåmejser, hvilket vurderes som en gennemsnitlig tæthed for denne type park.

Der blev også set et par Halemejser. I modsætning til de andre mejsearter bygger halemejsen selv en rede. Arten vurderes at kunne have ynglet i området. Halemejsen foretrækker områder med kraftig underskov og gerne i våde områder. Det er derfor en art der yngler i områder hvor plejeindsatsen er meget lav.

Der blev kun registreret en enkelt syngende solsort, men det vurderes at der kan have ynglet flere par. Bedste tidspunkt på dagen for at registrere denne er ved solopgang og skumring.

Der blev registreret et enkelt par Sjagger. Denne art er udbredt i Københavns byparker som ynglefugl og er som ynglefugl i Danmark stort set begrænset til Nordøstsjælland.

Rødhals kan betegnes som en egentlig skovfugl, der fouragerer i den skyggefulde skovbund og derfor er afhængig af at der er et lukket kronetag. Der blev kun registreret 1 syngende fugl.

Figur 9. Rødhalsen yngler med mindst et par i Parken ved Kastellet. Det er en skovfugl der forekommer hvor der er et kronetag og en god underskov.

Gærdesmatten foretrækker buskads gerne nær vand, og der blev registreret 3 syngende fugle ved første besøg.

Hovedparten af de registrerede ynglefugle er standfugle og disse er alle almindeligt udbredte danske ynglefugle. Af egentlige trækfugle blev der registreret Løvsanger, Gransanger, Rødstjert og Munk.

Der blev ved første besøg registreret 3 syngende Løvsangere, men ingen ved andet besøg. Det kan måske have været trækfugle, men de vurderes dog at kunne have ynglet i området. Løvsangere foretrækker at yngle i områder med buske og opvækst, gerne ret soleksponeret.

Rødstjert blev registreret med to par. Denne art yngler i huller og det er derfor positivt at denne art forekommer i området.

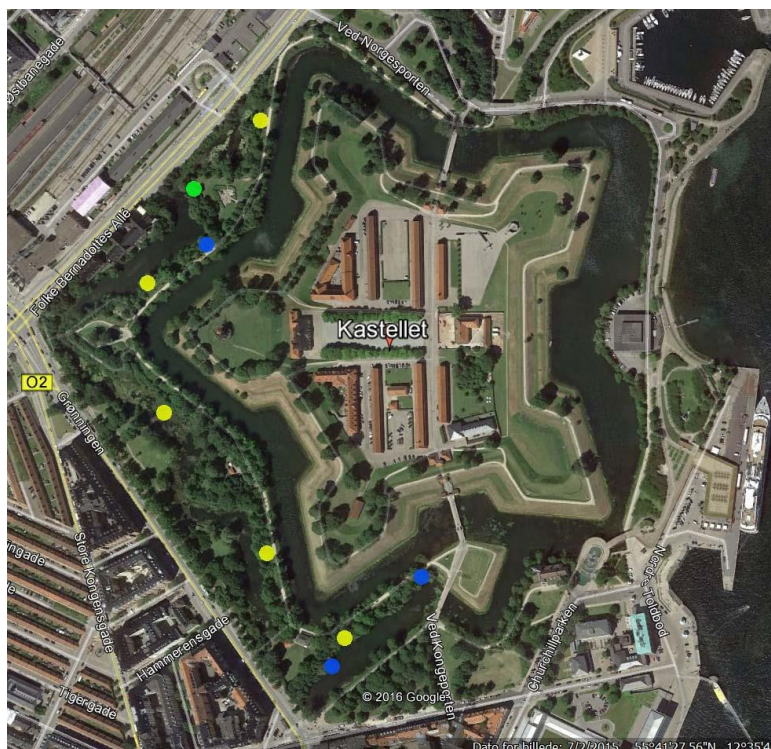
Gransanger blev registreret med 5 par, og er i højere grad en skovfugl end løvsangeren. Munk er en egentlig skovfugl, og blev registreret med 1 par i området.

Der blev registreret 1 par Grønsisken som dog vurderes ikke at have ynglet i området, da denne art typisk yngler i nåleskov.

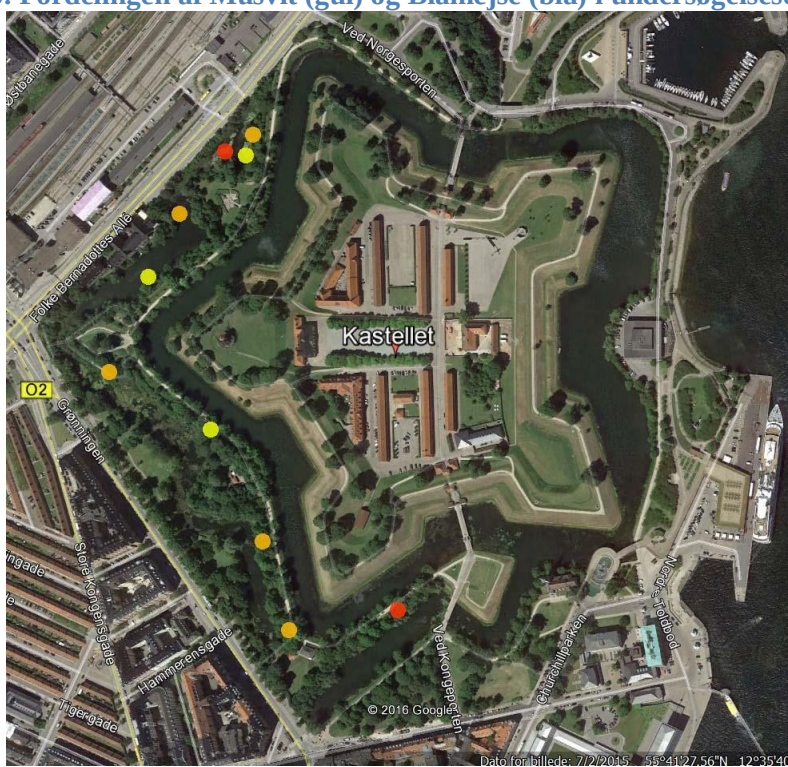
Et enkelt par gråkrager blev set rugende, mens flere fugle blev set fouragerende i området. Gråkrager har tilpasset sig bymiljøet og findes ynglende overalt hvor der er større træer.

Husskader har også i meget høj grad tilpasset sig bylivet, og stiller ikke store krav til redeanbringelse. Der blev registreret 4 reder.

Figur 10. Fordelingen af Musvit (gul) og Blåmejse (blå) i undersøgelsesområdet.

Figur 11. Fordelingen af Løvsanger (gul), Gransanger (rød) og Halemejse (grøn).

Ikke ynglende fugle

Ud over ynglefuglene, blev registreret følgende arter som ikke yngler i området.

En fiskehejre blev set fouragerende. Arten yngler i kolonier. bl.a. i Frederiksberg Have.

Der var en enkelt stær der blev set fouragerende på plænerne og den kan have ynglet i området eller i tilknytning hertil. Af andre ikke ynglende arter kan nævnes Allike og Hættemåge.

Figur 12. Fiskehejre raster på en gren der hænger ud over voldgraven.

Karakteristik af yngleområderne

Parken ved Kastellet består overvejende af kanalerne og de bevoksede volde., dvs. skov, krat, og sø. I området langs Grønningen er der et slået plæneareal og i de tilstødende centrale del af Kastellet uden for det undersøgte område udgøres hovedsageligt af græsplænearealer med spredte træer.

Der er en meget stor kontrast mellem de centrale og østlige dele af Kastellet. Dette skyldes især at forsvarrets arealer er blevet renoveret hvilket indebærer at bredderne langs kanalerne fremstår uden bevoksning og kun med spredte parkagtige træer.

Derimod fremstår det undersøgte område med krat og tæt bevoksning flere steder ned til kanalerne. Især i de rester der er af den ydre kanal er der stor variation af træer, tætte krat og høje træer, der generelt giver mulighed for at flere forskellige fuglearter kan yngle i området.

Selvom græsarealer har et ret begrænset udstrækning inden for det undersøgte område, så er der i de tilstødende arealer omkring resten af Kastellet store græsarealer, der tjener som fourageringsområder for Grågåse, Ringdue, Solsort, Sjagger, Husskade og Stær. De øvrige arter er hovedsageligt tilknyttet busk- og træbevoksningen.

Der er ikke registreret ynglefugle som er sjældne i området. Dog er arter som Rødstjert og især Halemejsje udtryk for, at der er områder i parken som er mere uplejede.

De smalle og meget begrænsede bræmmer af tagrør er vigtige for arter som Blishøne og Rørhøne til redeanbringelse.

Figur 13. Der er en stor forskel på habitaterne ved yderkanalen som fremstår vild og delvist tilgroet, og så de meget trimmede arealer på Forsvarets området omkring den centrale kanal. Der er langt flere ynglefugle, hvor vegetationen er mest "vild".

Anbefalinger til fuglevenlig forvaltning

Sørne

I forbindelse med sørne bør man undlade at fjerne træer der hælder ud over kanalerne. Træer der vælter ud i vandet bør ikke fjernes, men kan evt. beskæres så de stadig tilbyder vandfuglene ekstra muligheder for sikker redeanbringelse (se figur 7). Det er meget værdifuldt at der langs yderkanalen er områder hvor menneskelig færdsel er begrænset og besværlig, hvilket er med til at sikre at nogle af vandfuglene har mulighed for at anbringe reden.

Figur 14. Vegetationen i yderkanalen ud mod Østerport Station (Folke Bernadottes Alle) får tilsyneladende lov at passe sig selv. Det giver flere forskellige fuglearter mulighed for at yngle i området.

Træbevoksningen

Der er en fin balance mellem underskov og større træer i det undersøgte område. I den udstrækning det skønnes nødvendigt at fjerne "risikotræer" pga. svampeangreb og råd, bør man overveje at beskære disse kraftigt og lade stammerne stå hvor det er muligt.

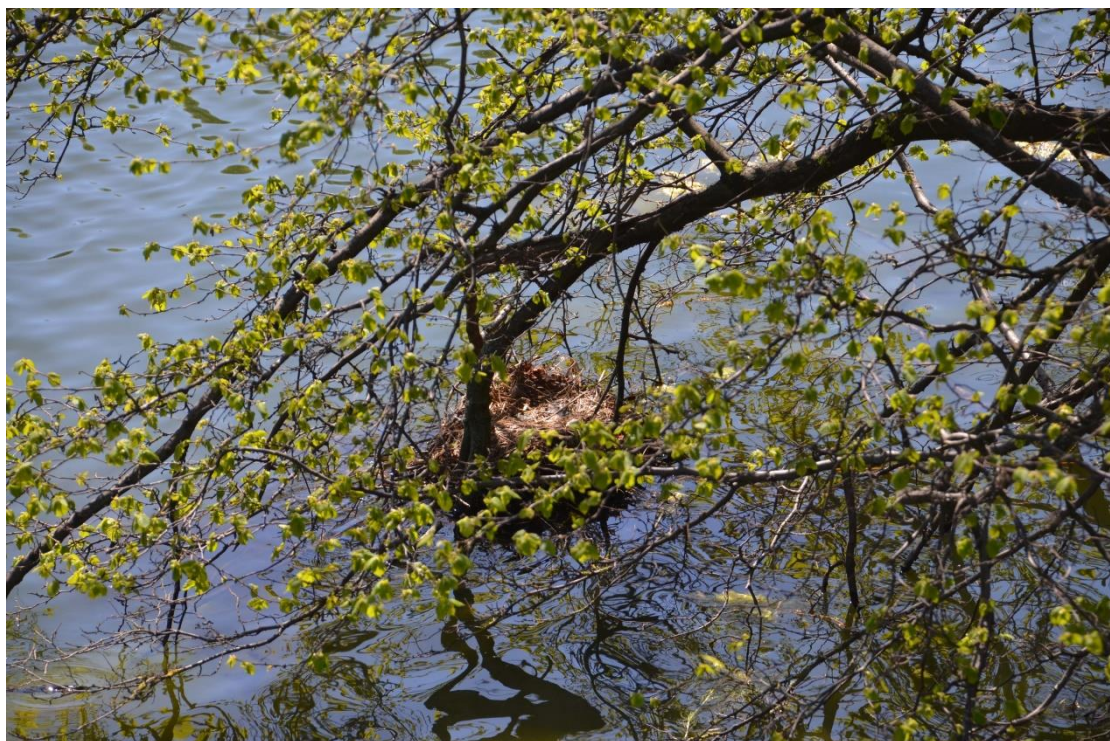
For at fremme antallet og tætheden af ynglende skovfuglearter, er det af stor værdi, at parken fremtræder mindst muligt plejet og med en stor variation i træernes alder og art, og med en god undervegetation og helst med døde stammer og grene efterladt i bunden. Det er typisk for hulrugere som mejserne at de mangler egnede ynglehuller. Man kan derfor med fordel opsætte redekasser for at øge antallet af ynglende

mejsler og andre mindre hulrugere, og på længere sigt kan man sikre at der er tilstrækkeligt mange ældre træer med huller.

Døende træer og dødt ved udgør vigtige levesteder for naturens nedbrydere, som svampe, bakterier og en lang række hvirvelløse dyr, som igen er føde for insektædende fugle. Dødt ved af større dimensioner har generelt størst biologisk værdi, fordi det rummer den største biodiversitet af fx svampe og biller, og samtidig er længst tid om at forfalde. Stående dødt ved er ofte en mangelvare og bør prioriteres højt. Mindre dødt ved kan samles i kvasbunker specielt i de dele af voldene, hvor der ikke er stier og som er mindre tilgængelige.

Ved evt. nyplantning kan man overveje at plante grupper af den hjemmehørende Taks, der har den fordel at det er et meget tæt stedsegrønt nåletræ, der byder på gode redemuligheder for flere fuglearter, og er et fortrinligt skjul uden for yngletiden.

Figur 15. En Blishøne har forankret sin flyderede til et bøgetræ vis grene hænger helt ned i vandet på kommunens side af hovedkanalen.

Plænerne

Inden for undersøgelsesområdet er der en plæne mod vest ud mod Grønningen. Man kunne overveje, om det er nødvendigt at pleje dette område med en tætklippet plæne i sin fulde udstrækning, når der i de tilstødende områder er så rigeligt med plæner. I stedet kunne man overveje om i hele eller i dele af dette område kunne foretage som mosaikslåning. Her slås hele arealet ikke samtidigt, men i stedet lades noget

græs være langt, når andet bliver slået. Især vil det være værdifuldt at undlade intens pleje af området ned mod selve kanalen.

Der er også mulighed for at etablere insekthoteller på grænsen mellem plænen og trævegetationen, som ud over at fungere som overvintringssted m.v. for insekter også kan udformes som små kunstværker.

Figur 16. En lille rørbræmme langs inderkanalen som bør bevares. Her kan Blishøne og rørhøne anbringe deres rede. På de centrale dele af Kastellet er der ingen mulighed for at disse arter kan finde egnede redemuligheder, da dette område er intenst plejet.

Litteratur

Bynatur i København. Strategi 2015-25. Udkast.

Meltofte, H, BG Hansen, F. Riget & T. Dabelsteen 2016. Ynglefuglene i Strødamreservatet i Nordsjælland 1986-2014. Med en diskussion af danske skovfugles trivsel. DOFT 110. nr. 2. s. 73-111.

Vincentz R, Hahn-Petersen P, Kloster Bro L, 2013. Habitats. Biodiversitet i byer – forslag til synergier mellem biodiversitet og byudvikling.

Internetversion: <http://www.naturstyrelsen.dk/Udgivelser/Aarstal/2013>

Wikipedia: <https://da.wikipedia.org/wiki/Kastellet>. . Webisode tilgået 1.7.2016.